

LW. 162.444/1910.

We Lwowie, dnia 2. września 1910.

Aleg 751 - 875

418423

III 1910, 751-875

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia król.
zamku na Wawelu w Krakowie za czas od 1. lipca 1909.
po koniec sierpnia 1910.

Wysoki Sejmie!

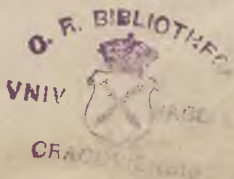
W dniu 25. listopada 1909 odbyło się posiedzenie krajowego komitetu powołanego dla odnowienia król. zamku na Wawelu — na którym zapadły następujące uchwały:

a) Ułożoną już nad zrestaurowanem południowem skrzydłem krużganków dachówkę nową, zrobioną według wielkiego formatu z XVI wieku zastąpić dachówką formatu obecnego pokrycia dachu na całym pałacu królewskim. Żelazne łączenie wykonane na tej części ma być przemontowane do mniejszego obecnego formatu dachówki. Polecono kierownictwu rest. zamku starać się o nabycie starej dachówki karpiówki już spatynowanej, oraz zamówić odpowiednią ilość dachówki nowej, formatu obecnego przykrycia dachów zamku i odpowiednio ją zpatynować, aby nie raziła przy ułożeniu ze starą na nowych dachach.

b) Wykonać strop na wszystkich dalszych częściach krużganku II p. tak jak został wykonany nad częścią południową krużganków, jednakże z okapem znacznie uproszczonym i mniejszym niż nad południową częścią krużganków, a to według przedłożonego rysunku kierownictwa.

c) Obecny murowany i tynkowany gzyms koronujący na fasadach zewnętrznych, którym przecięto renesansowe okienka strychowe dawnej budowy ma być dla odświeżenia i zasklepienia tych okienek dzwignięty w górę o trzy warstwy cegły i dla ukończenia wykonany z kamienia sztyłowieckiego, według przedłożonego rysunku kierownictwa, lecz bez rzeźbionych ornamentów. Znalezione przy robieniu przekopów fragmenta dawnego gzymsu mają być w odpowiednich miejscach umieszczone.

d) Brakujące na II-giem piętrze obramienia okien fasady podwórczyka od katedry, mają być zrobione z kamienia pińczowskiego bez profilów, jak dwa na miejscu zachowane.

Obramienia okien I-go piętra mają być zrestaurowane.

Ganek łączący zachodnie skrzydło zamku z wieżą przy skarbcu katedralnym ma być wykonany według projektu kierownictwa z balustradą kamienną.

e) Restauracja fasady bramy wjazdowej do krużgankowego podwórca zamku ma być w zasadzie przeprowadzoną według przedłożonego projektu, t. j. należy uzupełnić brakujące laskowania okien I-go piętra z opuszczeniem projektowanego gzymsu kordonowego pod nimi, wyreperować (wytaszlować) obramienia okienne i w częściach dolnych bramy wjazdowej, jak i dwóch bocznych furtek, ograniczyć się tylko do wymiany zupełnie zwiędłych ciosów. Gzyms pod oknami II-go piętra ma być zrestaurowany.

Nakrywki na attyce szczytowej, dziś z cegły wykonane i zupełnie zniszczone, mają być wykonane w kamieniu sztylowieckim z zachowaniem form dawnych. Trzy stare banie miedziane do dziś dnia zachowane, przywrócone być mają na swoje miejsce na szczycie attyki.

Gzyms główny pod attyką ma pozostać ceglany, wyprawiony według profilu dzisiejszego i przykryty blachą miedzianą.

Polichromia bramy wjazdowej z dwoma bocznymi furtkami i fragment figury św. Floryana nad prawą furtką, mają być zachowane i utrwalone, reszta fasady ma być zwyczajnie wytynkowaną.

f) W sprawie wentylacji i ogrzewania zalecono przyjęcie oferty inżyniera Kazimierza Obrębowicza; przed zaczęciem tej pracy inżynier K. Obrębowicz ma zwiedzić ogrzewanie najnowszych muzeów w Berlinie, Norymberdze i Monachium.

g) Uchwalono zaprowadzenie telegrafu pożarowego z sygnałami z pojedynczych pięter, doprowadzenie hydrantów aż do II-go piętra w dwóch klatkach schodowych arkadowego podwórca zamku, zakupno sikawki parowej, lub elektrycznej, a to wszystko celem możliwie najściślejszego ubezpieczenia zamku od ognia.

W myśl tych a nadto w myśl dawniejszych uchwał komitetu, wykonało kierownictwo restauracji zamku w czasie od 1 lipca 1909 po koniec sierpnia 1910 r. następujące roboty:

A. Roboty techniczne.

1) Roboty około ukończenia odnowienia południowego skrzydła krużganków.

a) Na żądanie komitetu restauracji, usunięciem zostało pokrycie dachu dachówką glazurowaną kolorową, a zastąpione dachówką czerwoną starego formatu wykonaną w cegielni księżnej Ogińskiej w Bobrku, z dodaniem podkładu papowego dla uszczelnienia dachu od zawiewania śniegu.

b) Firma R. Muranyi w Krakowie wykonała wszelkie żądane uzupełnienia około kasetonowego stropu II piętra, oraz utrwaliła materiał drzewny gorącym pokostem lniwym.

c) Restauracja fresków zaczęta w lipcu 1909 r. przez art. malarza Juliusza Makarewicza została ukończoną, a to w dwóch okresach. Przed zimą 1909 r. wykonano na całej długości górną część fryzu, w roku zaś bieżącym ukończono część dolną.

Fryz ten malowany frezkowo z uzupełnieniem temperą wykonany w pierwszej połowie XVI wieku, był następnie wielokrotnie w XIX wieku tynkowany i bielony.

Po dokładnem odjęciu wierzchnich powłok wapiennych odnalazł się cały fryz podzielony malowanym gzymsem na dwie części. W górnej znajdują się medaliony cesarzy rzymskich (kopiowane według współczesnych kamei) trzymane przez dwie dekoratywne figury. Pod każdym medalionem nazwisko cesarza. W dolnej części fryzu umieszczone są medaliony żon cesarzy rzymskich. Medaliony te połączone są ze sobą bogatemi festonami z liści, owoców i trofeów.

Po odjęciu wyżej wymienionych podkładów wapiennych niektóre partie delikatniejszymi tonami malowane zostały przez wapno zgryzione i te pozostały

nietknięte w odnalezionym stanie. Nic na nich nie domalowywano. Reszta miejsc fryzu, gdzie za pomocą środków chemicznych (tam gdzie były trwalsze farby) dało się dawne tony i kontury dokładnie wywołać, małe uszkodzenia zostały wypunktowane ażeby otrzymać obraz całości dawnej kompozycji.

Cała więc restauracja została przeprowadzoną z największym pietyzmem, pod ciągłym nadzorem kierownictwa jak i c. k. konserwatora Dr. S. Tomkowicza.

d) Wszelkie skomplikowane ru(sztowania, gdyż wysokość II p. Wynosi 8 metrów po ukończeniu robót pod (b) i c) zostały usunięte.

2. Roboty około restauracji zachodniego skrzydła krużganków.

a) Rozebrano cały okap dachu nad tą częścią krużganków, ażeby móżdż rozebrać i na dół spuścić wysmukłe kolumny II p. i w ten sposób ulżyć ciężarowi nadwietrzalym kolumnom I-go i II-go piętra, oraz by móżdż zbadać stan fundamentów.

b) Wzmocniono fundamenta pod kolumny parteru na cemencie, używając do tego starych ciosów pozostałych z restauracji krużganków południowego skrzydła. Fundamenta te wzmocnione być musiały ze względu utrwalenia kolumn i sklepień wszystkich pięter krużganków, gdyż przegniły one wskutek złej niwelacji podwórca i wieloletniego zaciekania, co powodowało wychylenie kolumn z pionu i pęknięcie sklepień.

c) Wykonano stemplowanie wszystkich sklepień i słupów parteru i I-go piętra, by części architektoniczne zwietrzałe jak kapitele, bazy, słupy i archiwolty wykonane z kamienia dobezyckiego, mogły być wymienione na kamień szydłowiecki, według poprzednich dyspozycji komitetu krajowego rest. zamku.

d) Firma Władysław Eliaszy wykonała odlewy gipsowe w dwóch egzemplarzach wszystkich uszkodzonych części profilowanych i rzeźbionych parteru, I-go i II-go piętra, na tychże odlewach uzupełniła je w plastelinie, pod nadzorem kierownictwa i zrobiła definitywne odlewy.

e) Według tychże uzupełnionych odlewów firma kamieniarska Józefa Kuleszy wykonała wszystkie te detale z wyjątkiem tych części, które choć uszkodzone, na nowo osadzić się dało.

f) Przygotowane przez pracownię Kuleszy ciosy z częściowym użyciem starych, zostały w robocie murarskiej osadzone na ołowiu i sztybrach brązowych, oraz sklepienia parteru i I-go piętra zostały, o ile tego było potrzeba, trwale zabezpieczone. Nierozbrane zaś zostały wszelkie stemplowania, ażeby uniknąć wszelkich możliwych wstrząśnięć przy stawianiu stropu modrzewiowego krużganku II-go piętra i żelaznej konstrukcji dachowej.

g) Wykonano w robocie kamieniarskiej i osadzono w robocie murarskiej dwa balkony ciosowe z kamienia szydłowieckiego, łączące I-sze i II-gie piętro arkadowych krużganków z traktem pokoi nad bramą wjazdową. Uzupełniono i wyrestaurowano bogate obramienie okna gotyckiego obok wyżej wymienionego balkonu I-go piętra.

h) Po ustawieniu słupów II go piętra firma R. Muranyi w Krakowie przystąpiła do ustawiania kasetonowego stropu modrzewiowego i ukończyła główny szkielet złożony z najgrubszych belek i płatew. Nie osadzone są jedynie ozdobne kasetony, które mogą być dopiero wstawiane, gdy żelazna konstrukcja dachu będzie ukończoną i dachówką przykrytą. Inaczej części te z cienkiego drzewa i desek zrobione na deszczu uległyby popaczeniu i rozluźnieniu.

Kasetony we fabryce są gotowe.

i) Na połowie zachodniego skrzydła krużganków rozebrano dach w konstrukcji ciesielskiej, przyczem zdjęto ostrożnie starą dachówkę i gąsiorby mogły być użyte do krycia nowego dachu. Materiał drzewny z wiązania dachowego, złożono pod dawnymi szopami, by mógł być użyty do przyszłej reperacji drewnianych stropów wszystkich skrzydeł zamku.

k) Firma L. Zieleniewski w miejsce rozebranej części dachu zaczęła w dniu 8. sierpnia stawianie żelaznej więźby dachowej według zatwierdzonych przez kierownictwo rysunków.

8. Roboty około restauracji fasady bramy wjazdowej na krużgankowy podwórzec zamku (przy katedrze).

a) Do restauracji tej fasady ustawione zostały odpowiednie rusztowania, a oprócz tego musiały być wykonane w robocie ciesielskiej na żądanie kapituły krakowskiej oszalowania kopuł kaplic katedry przytykających do tejże fasady, by jako już odrestaurowane uchronić ich ornamenta i oszklenia od wszelkiego uszkodzenia.

b) W robocie murarskiej wykonaniem zostało odbicie tynków fasady od koronującej ją attyki aż do gzymsu kordonowego parteru. Część ta murów została na nowo wyprawioną wraz z attyką i gzymsem głównym pod attyką zaprawą wapienno-cementową by kolor tynków tejże fasady nie raził swą białością od dawno już ukończonych fasad katedry, tem więcej że wyprawa taka jest dużo trwalszą, a fasada ta jako już zachodnia, narażoną jest na największe deszcze, wiatry i z biegiem wieków ciągle musiałaby ulegać naprawom i przeróbkom.

c) W robocie kamieniarskiej ukończone zostały kamienne gzymsy attyki z kamienia szydłowieckiego i osadzone w robocie murarskiej.

d) Obecnie w robocie blacharskiej wykonuje się krycie miedzią powyższych gzymsów, oraz osadzenie trzech ozdobnych bań zachowanych z XVIII wieku.

e) Restauracja okien I-go i II-go piętra oraz gzymsu kordonowego II-go piętra w robocie kamieniarskiej jest w połowie ukończona.

4. Roboty wykonane w małym podwórczyku między katedrą a zachodniem skrzydłem zamku, według zlecenia komitetu krajowego odnowienia zamku Wawelu, który się odbył 1-go czerwca 1909 r.

a) Rozebrane zostały resztki dolnych ścian, części dawnych łaźni królewskich, oraz wszystkie nadmurowania nad temi ścianami, pochodzące z czasów po roku 1850.

Wszystkie te ściany były lichy zbudowane, znajdowały się w stanie zupełnej ruiny, wzmocnić się nie dały, a nie przedstawiały żadnej archeologicznej wartości.

Dla odsłonięcia średniowiecznego szczytu skarbcia katedry i otwarcia dawnych okien parteru, I-go i II-go piętra właściwego zamku, które przybudówka ta zasłaniała i by salom zamkowym przywrócić pierwotne światło, a z nich przywrócić malowniczy widok na prezbiterium i wieże katedry, została przybudówka ta do gruntu rozebrana.

b) Szczyt skarbcia katedralnego, uszkodzony znacznie wyżej wymienioną przybudówką, został w robocie kamieniarskiej co do bogatych pinakli i gzymsów kordonowych uzupełniony według starych śladów, zaś w robocie murarskiej wyrestaurowaną została cała ściana aż do cokołu. Również w robocie murarskiej i dekarskiej wyrestaurowaną została ściana podwórczyka, między ścianą skarbcia a ścianą podwórczyka zachodniego oraz jedna czwarta część ściany wschodniej zachodniego skrzydła zamkowego naprzeciwko prezbiterium katedry.

c) Przywrócono dawną kanalizację tegoż podwórczyka, pochodzącą z czasów polskich która odprowadzała wodę deszczową poza ówczesne mury obronne zamku w kierunku dzisiejszej ulicy Straszewskiego.

Kanał o nagłym spadku i odpowiednim przekroju został wyrestaurowany, z nasypów rumowiska wyczyszczony, tak iż nie będzie mogło nastąpić jego zamulenie się.

Kierunek kanalizacyi tegoż podworczyka został po roku 1850 zmieniony w kierunku zupełnie przeciwnym to jest ku kanałowi odwadniającemu arkadowy podworec zamku. Nie otrzymano więc odpowiedniego spadku, kanał ten musiał być już po objęciu zamku przez Wydział krajowy parokrotnie czyszczony wskutek zamulenia a nawet raz przykrywa jego się zawaliła, gdyż zamiast sklepieniem przykryty był dylami sosnowymi.

Robota ta została wykonaną, choć była bardzo uciążliwą, ze względów praktycznych by uniknąć ciągłych wydatków administracyjnych, a w razie zamulenia się austriackiego kanału, aby zabezpieczyć podworczyk między katedrą a zamkiem od zalania.

d) Na gzyms główny ścian tegoż podworczyka sprowadzone zostały płyty barwałdzkie i odpowiednia ilość kamienia pińczowskiego do uzupełnienia brakujących części obramień okien.

Roboty te nie mogą być rozpoczęte dokąd konstrukcyja żelazna dachu nad zachodniem skrzydłem podworca zamkowego z przykryciem dachówką nie będzie ukończoną.

5. Restauracya barbakanu Władysława IV-go, przy wejściu na Wawel, obok katedry.

Zaczęte z wiosną 1909 r. roboty wyszczególnione w ostatniem „Sprawozdaniu Wydziału krajowego L. W. 84.130/09 w przedmiocie odnowienia król. zamku na Wawelu w Krakowie“ zostały do następnego stanu doprowadzone.

a) Roboty murarskie według treści poprzedniego sprawozdania zostały zupełnie ukończone.

b) Roboty kamieniarskie wraz z osadzeniem w robocie murarskiej w cokółach narożnikach i gzymsie głównym zostały również zupełnie ukończone.

c) Restauracya starej żelaznej balustrady nad gzymsem głównym, (pochodzącej już z czasów austriackich) wraz z osadzeniem, ukończona według dyspozycyji krajowego komitetu restauracyj.

d) Zabezpieczenie odpływu wód deszczowych spadających na wierzch barbakanu (ażeby zapobiedz ponownemu gniciu murów, które poprzednio wskutek zupełnego braku odwodnienia zamakały i groziły zawaleniem a wskutek tego kosztem Wydziału krajowego musiały być stemplowane, a przy podjętej restauracyi w wielu miejscach do głębokości jednego metra nowo wymieniane formatem cienkiej cegły z czasów Władysława IV-go z XVII-go wieku) uskuteczniwionem zostało za pomocą nowego kanału o odpowiednim spadku, łączącego się z kanałem o którym wspomniane jest w tymże sprawozdaniu pod 4/c.

e) Obok barbakanu istniały dwie późniejsze przymurówki, tj. domek dla stróża zawierający trzy ubikacye obsypane ziemią, który ze względów higienicznych musiał zostać opróżnionym, i domek w którym mieściły się miejsca ustępowe, zupełnie nie odpowiednio umieszczone przy wejściu do katedry. Obydwie te przybudówki zostały usunięte, materiał wywieziony a dawne mury polskie, które przybudówki te zasłaniały wyrestaurowane.

6. Odwodnienie głównego podworca krużgankowego zamku.

Według dyspozycyji krajowego komitetu odnowienia zamku, odbytego w dniu 1-go czerwca 1909 r. wykonaną została tymczasowa poprawa bruków i rynsztoków krużgankowego podworca zamku, by ułatwić odpływy wody deszczowej w połączeniu z dawnym polskim głównym kanałem. Definitywna niwelacya tegoż podworca nastąpić może dopiero po ukończeniu całkowitej jego restauracyi.

7. Restauracja połowy północnego skrzydła krużganków wewnętrznego podwórca zamku.

a) Rozebrano cały okap dachu nad połową północnego skrzydła krużganków według pozycji 2a niniejszego sprawozdania.

b) Wzmocniono fundamenta według pozycji 2b niniejszego sprawozdania.

c) Wykonano stemplowania, według pozycji 2c niniejszego sprawozdania.

d) Firma Władysław Eliasz wykonała polecane mu roboty, według pozycji 2d niniejszego sprawozdania.

e) Według tychże uzupełnionych odlewów wykonuje firma kamieniarska J. Kulesza w Krakowie odpowiednie detaile jak poz. 2e niniejszego sprawozdania.

f) Wskutek 10-cio tygodniowego strejku kamieniarskiego, który zaczął się w dniu 9-go maja b. r. i trwał do dnia 18. lipca b. r., nie mogły być wszystkie brakujące części do ukończenia połowy północnego skrzydła krużganków zamku gotowe i roboty te uleść musiały opóźnieniu.

Wobec podjęcia robót kamieniarskich w dniu 18. lipca b. r. są roboty kamieniarskie do pierwszej połowy skrzydła krużganków zaledwie w $\frac{1}{4}$ części gotowe.

g) W obec tego, że już przed strejkami kamieniarskimi zostały wykonane bary, słupy parteru i częściowo I-go piętra oraz część archiwolt, rozpoczęta już została w robocie murarskiej wymiana zwiertzalych ciosów połowy północnego skrzydła o ile na to starczył przygotowany materiał.

h) Fabryka R. Muranyi zaczęła w robocie stolarskiej strop kasetonowy modrzewiowy nad tymże skrzydłem obrabiać we fabryce.

i) Rysunki definitywne konstrukcyj żelaznego dachu nad pierwszą połową północnego skrzydła firma L. Zieleniewski ma w połowie ukończone.

8. Restauracja drugiej połowy północnego skrzydła krużganków podwórca zamkowego.

a) Wszystkie ciosy z kamienia sztylowieckiego potrzebne do restauracji tego skrzydła są sprowadzone i przez zimę będą obrobione.

9. Roboty ogólne przygotowawcze do restauracji całej historycznej części zamku, aż do ukończenia restauracji.

Na wniosek kierownictwa restauracji zamku i zlecenie Wydziału krajowego, wykonał inżynier krajowego biura melioracyjnego w porozumieniu z kierownictwem niwelacyję całego wzgórza zamku, które ma być podstawą założenia ogrodów na stokach zamku, umieszczenia centrali, ogrzewania i wentylacji budynków zamku oraz zaprowadzenia kanalizacji odpływu wód deszczowych.

b) Dla ubezpieczenia zamku od pożaru wobec starych stropów drewnianych i dziś jeszcze istniejącej drewnianej konstrukcji dachu, zostały zaprowadzone zegary alarmowe ogniowe połączone ze strażn. miejską w głównych punktach na wszystkich piętrach zamku, a prócz tego zostały zaprowadzone hydranty w obydwóch klatkach schodowych na I-szem i II-gim piętrze z odpowiednią długością węzów. Nadto sprowadzono od firmy R. Czermak w Cieplicach czeskich, sikawkę parową, mogącą wyrzucać wodę do szczytu dachów i wież zamkowych oraz dwukołową drabinę wysuwaną, wychodzącą ponad wysokość okapów dzisiejszych dachów krużganków. Również został zamek zaopatrzony w aparata ręczne do chwilowego gaszenia ognia od firmy „The Perolin Fabrikation P. Brick.”

c) Według postanowienia Komitetu restauracji zamku z dnia 1-go czerwca 1909 r. weszło kierownictwo w definitywny stosunek z firmą K. Obrębowicz w Warszawie i obstałowało szkice ogrzewania i wentylacji zamku, na podstawie których opracowuje już obecnie inżynier K. Obrębowicz plany i definitywne kosztorysy, które w połowie listopada będą ukończone.

d) Obstałowano potrzebną dodatkowo dachówkę na wszystkie dachy zamkowe, według dziś istniejącego formatu dachówki we fabryce Hipolit Śliwiński w Rzeszowie z czego jedna trzecia część już jest we fabryce wykonaną.

B. Sposób prowadzenia robót.

a) Roboty murarskie były prowadzone we własnym zarządzie Wydziału krajowego, co spowodowało dużo oszczędności.

b) Roboty ciesielskie prowadziła firma L. Karolla w Krakowie.

c) Roboty blacharskie prowadziła firma W. Stopiński w Krakowie.

d) Inni przedsiębiorcy wyszczególnieni są już w powyższej części sprawozdania.

e) Wszelkie roboty oddawane były przedsiębiorcom przez rozpisanie ofert, przynajmniej do trzech za najlepsze uznanych firm.

C. Roboty biurowe wykonane przez biuro kierownictwa.

Wykonano zdjęcia detaliczne pomiary i drobiazgowy niwelacje, oraz poszczególne projekta do pozycji powyższego sprawozdania litera A. pozycja 1 do 8, przy czem zaznacza się, że dla przygotowawczych robót pod literą A. pozycja 9c, potrzeba było prawie trzech miesięcy czasu, by dokładnie zbadać wszystkie otwory kominowe od piwnicy aż do strychu.

D. Skład biura kierownictwa król. zamku na Wawelu w czasie objętym tem sprawozdaniem był następujący:

a) Kierownik restauracji Architekt Zygmunt Hendel.

Zajęci w biurze kierownictwa:

Architekt: Kazimierz Wyczyński

rysownik: Ludwik Szus

pomocnik manipulacyjny: Jan Brzeziński.

b) Inspicjent restauracji i zarządca zamku:

Architekt Karol Skawiński, który jako budowniczy jest w obec Urzędu budowniczego Miasta Krakowa, kasy chorych miejskiej oraz zakładu ubezpieczenia robotników od wypadków we Lwowie odpowiedzialnym, wskutek prowadzenia robót restauracyjnych zamku przez Wydział krajowy we własnym zarządzie.

c) Do obsługi biura kierownictwa i inspeyenta zamku oraz do utrzymania porządku na zamku zatrudnieni byli: 1-den woźny, 1-den odźwierny i 1-den stróż nocny.

Dla przedstawienia Wysokiemu Sejmowi dokładnego obrazu kosztów odnowienia król. zamku na Wawelu, podaje Wydział krajowy poniżej pod A) szczegółowy wykaz wydatków, poniesionych po koniec r. 1909 z powodu ewakuacji zamku Wawelskiego, jakoteż wykaz tych wydatków, które z tego tytułu ponieść jeszcze będzie musiał fundusz krajowy na rzecz skarbu wojskowego do końca czerwca 1911, w którym to terminie reszta budynków i gruntów na Wawelu ma być przez wojsko opróżniona i krajowi w posiadanie oddana, a pod B) wykaz wydatków po koniec r. 1909 spowodowanych samą restauracją zamku.

L. p.	Poszczególnienie.	Szczegółowo		Razem	
		K.	g.	K.	g.
A.) KOSZTA EWAKUACYI.					
1	Kupno realności w Krakowie lk. 33 wraz z należnością od kontraktu	52.428	26		
2	Kupno gruntu w Oleszy	195.050	—		
3	Dziesięć rat wypłaconych skarbowi wojskowemu na budowę koszar	2,575.000	—		
4	Na adaptację traktu skarbowi wojskowemu	12.000	—		
5	Ryczałt jednorazowy skarbowi wojskowemu na czyszczenie kanałów	4.000	—		
6	Gminie m. Krakowa na roboty około dróg, wodociągów i t. p	125.000	—		
7	Gminie m. Krakowa subwencya na budowę kanału do Wisły dla obsłużenia nowych koszar wojskowych	65.000	—		
8	Koszta podróży i komisye	1.936	08		
9	Za projekty kanałów	342	06		
10	Rzeczoznawcy sądowi	132	39		
11	Prokuratoryi skarbu, koszta spisania umowy	581	08		
12	Odbitki litograficzne, portorya, telegramy, książki i t. p.	139	99	3,031.609	86
(oprócz odsetek biernych od pożyczek na cele ewakuacyi w kwocie 268,058 K. 34 g. pokrytych z kredytów budżetowych r. 1905, 1906, 1907, 1908 i 1909.)					
Na powyższe cele wpłynęły następujące dochody:					
1	Pożyczka zaciągnięta z funduszu kraj. zarządu sprzedaży soli w myśl uchw. Sejmu z dnia 18/2 1897	2,229.494	30		
2	Subwencya krakowskiej Kasy oszczędności	800.000	—		
3	Legat ś. p. Kazimierza Rysza (netto)	904	63		
4	" " ks. Krokowskiego	210	98		
5	" " Cypryana Jaworskiego	1.000	—	3,031.609	86

L. p	Poszczególnienie	Szczegółowo		Razem	
		K.	g.	K.	g.
	Reszta wydatków ponieść się mających na koszt ewakuacji:				
1	Jedynasta rata skarbowi wojskowemu płatna 1. maja 1910	250.000	—		
2	Dwunasta rata skarbowi wojskowemu:				
	a) płatna 1/10 1910 100.000 K.			473.000	—
	b) „ 30/6 1911 123.000 „	223.000	—		
	Do tego wydatki dotychczas poniesione j. w.			3,031.609	86
	Ogółem koszt ewakuacji wyniosą:			3,504.609	86
	B.) KOSZTA RESTAURACYI.				
1	Roboty studniarskie i wodociągowe	2.075	86		
2	„ murarskie, kominiarskie i betoniarskie z materiałem	157.179	28		
3	„ ciesielskie z materiałem i naprawa dachu	46.655	29		
4	„ stolarskie	8.514	25		
5	„ ślusarskie i materiały żelazne	7.213	13		
6	„ blacharskie	928	12		
7	„ malarskie artystyczne	6.000	—		
8	„ malarskie pokojowe i lakiernicze	84	02		
9	„ szklarskie	600	19		
10	„ ziemne i brukarskie	2.834	26		
11	Wykonanie stropu kasetonowego	22.330	26		
12	Konstrukcja żelazna dachowa	6.887	35		
13	Plany, kosztorysy, modele, odlewy i atelier fotograficzne	20.406	23		
14	Inwentarz (sprzęty i książki)	8.485	96		
15	Opał i światło	8.117	08		
16	Płace personelu i służby	104.107	95		
17	Zaliczki na płace	840	—		
18	Koszta komisji	2.016	38		
19	Koszta przesiedlenia p. p. Hendla i Denkera do Krakowa	1.012	70		
20	Koszta adaptacyi mieszkania p. p. Hendla i Denkera	7.305	69		
21	Wydatki administracyjne	8.813	92		
22	„ kancelaryjne	4.877	86		
23	„ rozmaite	309	84		
	Razem			427.595	62

L. p.	Poszczególnienie	Szczegółowo		Razem	
		K.	g.	K.	g.
	Na pokrycie tych wydatków służą :				
1.	Kredyt budżetowy fund. kraj. z r. 1906 (rubryka XIV p. 531 a)	100.000	—		
2.	Kredyt budżetowy fund. kraj. z r. 1907 (rubryka VI p. 22)	100.000	—		
3.	Kredyt budżetowy fund. kraj. z r. 1908 (rubryka VI p. 22)	100.000	—		
4.	Kredyt budżetowy fund. kraj. z r. 1909 (rubryka VI p. 16)	100.000	—		
5.	Dotacja Najwyższego Dworu (I. II. III. i IV rata)	400.000	—		
6.	Dochód z kart wstępu na zamek do końca r. 1909.	8.756	—		
7.	Legat ś. p. Kudasiewicza na restaurację Wawelu	372	11		
8.	Legat ś. p. Mireckiego (część na poczet 50.000 Rubli)	41.981	20		
9.	Legat ś. p. Berkego (netto)	1.940	25		
				853.049	56
	W porównaniu z wydatkami j. w.			427.595	62
	Przewyżka dochodów				
	przeniesiona do dalszej dyspozycji na r. 1910			425.453	94

Przedstawiona w poprzednich sprawozdaniach Wydziału krajowego sprawa legatu śp. Konstantego Mireckiego w kwocie 50.000 rubli na odnowienie zamku została pomyślnie ukończoną; zrealizowanie legatu jest w toku. Na poczet tego legatu wpłynęło dotychczas 59.668 Kor. 70 hl. resztę ma wpłynąć do połowy roku 1911.

Jak w ostatnim sprawozdaniu Wydziału krajowego przedstawiono, miało ostateczne opróżnienie zamku z wojska, nastąpić z końcem r. 1910. Ponieważ jednak budowa nowego szpitala wojskowego z przyczyn od wojskowości niezależnych znacznie się opóźniła — w następstwie czego przeniesienie chorych ze szpitala na zamek do nowowytbudowanego i całkiem jeszcze wilgotnego szpitala było ze względów ludzkości wprost niemożliwe — przeto Wydział krajowy na prośbę władzy wojskowej zgodzić się musiał na dalsze przesunięcie terminu ostatecznego opróżnienia po koniec czerwca 1911 r., przyczem jednak stwierdza Wydział krajowy, że to przesunięcie terminu w niczem programu robót restauracyjnych nie opóźnia.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia król. zamku na Wawelu.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy :

Badeni w. r.

Sprawozdawca :

Mieczysław Onyszkiewicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.